

DENİZLİ İLİNDE 12-15 YAŞ ARASINDAKİ SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUKLARIN SOSYODEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ

SOCIODEMOGRAPHIC CHARACTERISTICS OF THE CHILDREN, AGED BETWEEN 12 AND 15, WHO WERE DRAGGED TO CRIME IN THE CITY OF DENİZLİ

Ayşe KURTULUŞ*, Nuray SALMAN**, Gonca GÜNBET**, Bora BOZ*, Cüneyt D. CENGER*, Kemalettin ACAR*

* Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, Denizli
**Denizli Adliyesi, Denizli

Özet

Çocuk suçluluğu ülkemizde ve dünyanın birçok ülkesinde artış göstermektedir. Çocuğun zekası, yetenekleri, içinde yetişip büyüdüğü aile, sosyal çevre ve yaşam koşulları çocuk suçluluğunu etkileyen önemli faktörlerdir. Türk Ceza Kanunu'nun 31. maddesine göre 12 yaşını bitirmiş, 15 yaşını bitirmemiş bir çocuk suç işlediğinde, işlediği suçun hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişip gelişmediği yönünden değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu çalışmada, Denizli Adli Tıp Şube Müdürlüğü ve Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı'na Ocak 2006-Aralık 2007 tarihleri arasında suç işlediği iddiası ile getirilen/başvuran 12-15 yaş arasındaki çocuklara ait veriler değerlendirilmiştir. Olguların % 84,9'u erkektir. Suç işlediği iddiası ile getirilen çocukların en fazla 14 yaşında olduğu saptanmıştır. İşledikleri iddia edilen suçlar içerisinde % 67,3 ile mal varlığına karşı suçlar ilk sırada yer almaktadır ve bunun da büyük çoğunluğunu hırsızlık suçu oluşturmaktadır. Olguların % 25,4'ü mükerrer suçlar nedeniyle başvurmuştur. % 93,2'sinde, işlediği iddia edilen suçun hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmiş olduğu tespit edilmiştir. Sonuçlar, bu konudaki literatürle karşılaştırılarak değerlendirilmiştir. (Pam Tıp Derg 2009;2(1):8-14).

Anahtar Sözcükler: Çocuk suçluluğu, sosyodemografik özellikler

Abstract

Child delinquency has been increasing in our country as well as in many countries of the world. Child intelligence, abilities, family's social environment and life conditions are the factors which affect the child delinquency. According to the Article 31 of The Turkish Penal Code, children, at the age of over 12 and under 15, who commit a crime should be evaluated whether their ability had developed to understand the legal perception and and consequences of the guilt. In this study, children who were taken to The Forensic Medicine Department of Medical Faculty, Pamukkale University and Denizli Council of Forensic Medicine Department for medicolegal reporting between January 2006-December 2007 were evaluated. 84.9 % of the cases were male. It was found that most of the children who were claimed to have committed a crime were at the age of 14. 67.3 % of the crime were against the personal property and most of these were thefts. We noticed that 25.4 % of the cases were the repeated crime ones. It is examined that in 93.2 % of the cases that the ability of perceptivity of legal meaning and consequences of the crime in which they involved and orientation of the behaviors about this act were developed enough. The results were evaluated in comparison with the medical literature on this issue. (Pam Med J 2009;2(1):8-14).

Key words: Child delinquency, sociodemographic characteristics

Giriş

Çocukluk ve ergenlik, toplumsal uyum ve gelişimin en yoğun yaşandığı dönemdir. Aile, okul, akran grubu, diğer yetişkinler, çocuğun yapısı ve yeteneklerine ilişkin etkenler çocuğun sosyalleşmesini etkiler. Aile temel olup, diğer gruplar içinde öğrendikleri buna göre şekillenir. Hatalı ve yetersiz toplumsallaşma çocuğun suça yönelmesine neden olabilir [1-3]. Suça sürüklenen çocuklarda ceza sorumluluğunda yaş kriteri söz konusudur. 2005 yılında yapılan değişikliklerle sorumluluk yaşı onbirden onikiye çıkarılmış ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK) 31/1. maddesinde "Fiili işlediği sırada oniki

yaşını doldurmamış çocukların ceza sorumluluğu yoktur. Bu kişiler hakkında ceza kovuşturması yapılamaz; ancak çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilir" şeklinde yer almıştır [4]. Çocuğun, biyopsikososyal gelişim döneminde olması nedeniyle, fiilin kanunla belirlenen bir suç olduğunu algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin erişkinden beklenildiği ölçüde olmayabileceği göz önünde tutularak TCK madde 31/2 düzenlenmiştir. Buna göre "Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanların işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin

yeterince gelişmemiş olması halinde ceza sorumluluğu yoktur" (4). Bu yaş grubundakilerin fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayıp algılayamadığı veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişip gelişmediğinin saptanabilmesi için çocuğun fiziksel, zihinsel, ruhsal, ahlaki ve sosyal gelişimleri, içinde doğup büyüdüğü çevre koşulları ile birlikte değerlendirilir. Çocukta, zeka geriliği ya da herhangi bir çocukluk çağı psikiyatrik hastalığı olmaması ceza sorumluluğu bulunduğu kesin göstergesi değildir. Çocuğun birbirine çok yakın ve aynı doğrultuda olmuş olaylar, davranışlar, duygular, heyecanlar, değer ölçüleri arasındaki ince ayrımı yapabilme ve bunlar arasında içinde bulunduğu koşullar altında doğru olanını, toplumca kabul görenini, suç kapsamında olmayanı ayırt edebilme, seçebilme ve davranışlarını buna göre yönlendirme yeteneğinin değerlendirilmesi gerekir. Bunun için muayene sırasında çocuğun, aile yapısı, okul durumu, içinde yetiştiği çevre hakkında bilgi edinilmeye çalışılmakla birlikte, bu bilgileri içeren ayrıntılı sosyal inceleme raporunun bilirkişiye gönderilmesi daha yararlı olacaktır. Bilirkişi, çocuğun bedensel, ruhsal ve akli durumunu tespit edip, sosyal inceleme raporunu da göz önüne alarak fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişip gelişmediği hususunda görüşünü bildirir. Ancak nihai takdir ve karar mahkemeye aittir [5-7].

Bu çalışmada, Denizli Adli Tıp Şube Müdürlüğü ve Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı'na adli makamlarca gönderilen 12-15 yaş arasındaki suça sürüklenen çocukların sosyodemografik özellikleri retrospektif olarak incelenmiş ve literatür eşliğinde tartışılmıştır.

Gereç ve Yöntem

Denizli Adli Tıp Şube Müdürlüğü ve Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı'na Ocak 2006-Aralık 2007 tarihleri arasında suç işlediği iddiası ile getirilen/başvuran 12-15 yaş arasındaki çocuklara ait veriler retrospektif olarak değerlendirilmiştir. Veriler, muayene sırasında alınan ve arşivimizde yer alan anamnez bilgilerinden elde edilmiştir. Bu tarihler arasında 279 çocuğun, işlediği iddia olunan 461 ayrı suç nedeniyle getirildiği/başvurduğu tespit edilmiş ancak sosyodemografik verilerine tam olarak ulaşılabilen 185 çocuk çalışmaya alınmıştır.

Çocuklar, yaşı, cinsiyeti, eğitim durumu, anne babalarının durumu, kardeş sayısı, kaçınıcı çocuk olduğu, suç türleri ve tekrarlayıcı suçlar yönünden incelenmiştir. Veriler SPSS 10 paket programı ile değerlendirilerek, aritmetik ortalama

± standart sapma, sayı ve yüzde değerleri verilmiştir.

Bulgular

Çalışmaya alınan çocukların 138 (% 74,6)'inin Ocak 2006- Aralık 2007 tarihleri arasında bir defa suç işleme iddiası ile getirildiği, ancak 47 (% 25,4)'sinin ayrı ayrı suçlardan dolayı birden fazla başvurusunun olduğu tespit edilmiştir. Toplam 185 çocuğa 323 ayrı suçun "hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişip gelişmediği" hususlarında rapor düzenlenmiştir. Bu raporların, % 62,5 (n=202)'inin Denizli Adli Tıp Şube Müdürlüğü'nde, % 37,5 (n= 121)'inin ise Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı'nda düzenlendiği saptanmıştır.

Çocuk olguların 157 (% 84,9)'si erkek, 28 (% 15,1)'i kızdır. Yaş dağılımına bakıldığında, 77 (% 41,6)'sinin 14 yaşında olduğu, bunu 50 (% 27) ile 13 yaşındakilerin ve 41 (%22,2) ile 15 yaşındakilerin izlediği saptanmıştır. Yaş ortalaması 13,77 ± 0,9'dur (Tablo 1).

Olguların % 64,9'unun ilköğretime devam ettiği, %13'ünün ilköğretim mezunu olduğu görülmüştür. %83,2 (n=154)'sinin anne-babasının sağ olduğu ve birlikte yaşadıkları tespit edilmiştir. Kardeş sayısı 3 ve üzerinde olanların oranı % 68,1 (n= 126) iken, % 24,3 (n= 45)'ü iki kardeş ve % 7,6 (n= 14)'sı tek çocuktur. Kardeş sayısı ortalaması 3,46 ± 1,75 (1-12)'tir. % 35 (n= 65)'i ilk çocuk iken, % 31 (n= 57)'i son çocuktur (Tablo 1). En çok işledikleri iddia edilen suç % 67,2 (n=217) ile mal varlığına karşı suçlardır ve bunu % 20,4 (n=66) ile vücut dokunulmazlığına karşı suçlar izlemektedir (Şekil I). Mala yönelik suçlar içerisinde hırsızlık ilk sırada yer alırken, vücut dokunulmazlığına karşı suçlarda darp ilk sıradadır (Şekil II- III). Çocukların % 25 (n=47)'i tekrarlayan suçlarla gelmiş/getirilmiştir. Bu çocukların işlediği iddia edilen suçların ortalaması 3,8 ± 2,93 (2-15)'tür. Suç türlerinin yinelenme sıklığına bakıldığında; mala yönelik suçların % 67,3'ünün tekrarlayıcı nitelikte olduğu ve hırsızlığın ilk sırada yer aldığı tespit edilmiştir. Vücut dokunulmazlığına karşı suçların % 36,4'ünün, cinsel dokunulmazlığa karşı suçların ise %13,3'ünün tekrarladığı görülmüştür (Şekil 4).

Olguların % 93,2 (n=301)'sinde, işlediği iddia edilen suçun hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmiş olduğu tespit edilmiştir.

Tartışma ve Sonuç

TCK 31. madde kapsamında (4) "işlediği suçun hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişip gelişmediği"nin değerlendirilmesi için muayene edilen 12-15 yaş grubundaki çocukların % 84,9'u erkektir. Ülkemizde yapılan birçok çalışmada erkek çocukların kızlara göre daha yüksek oranda suçta sürüklendiği gösterilmiştir (8-16). Bu durum erkek çocukların daha fazla sosyal yaşamın içinde olması, kız çocuklarının ise, evin dışında kısıtlı zaman geçirmesi, aile tarafından daha fazla koruma ve denetim altında tutulması gibi faktörlere bağlanmaktadır [5,10, 11,13]. % 41,6 ile 14 yaşındaki çocuklar ilk sırada yer almaktadır. Bu oran, farik ve mümeyyizlik muayenelerinin değerlendirildiği çalışmalarla uyumludur. Buna göre Trabzon'da yapılan bir çalışmada % 37,9, Ankara'da % 33,78, Elazığ'da % 35, Antalya'da % 31,6 oranı ile 14 yaş içerisindeki çocukların ilk sırada yer aldığı bildirilmiştir [9,10,14,15]. Olguların % 83,2'si öz anne ve babası ile birlikte yaşamaktadır. Bu oranın Samsun'da yapılan çalışmada % 92,8, Adana'da % 85 ve çocuk ıslahevlerinde yapılan çalışmada ise % 85,02 olduğu bildirilmiştir [8,12,17]. Aile ile ilgili risk faktörleri içerisinde, parçalanmış aile olduğu kadar aile içi çatışma, ihmalkar ya da suçluluk bulunduran aile de yer almaktadır. Çocuğun sağlıklı bir birey olarak yetişebilmesi ve eksiksiz toplumsallaşabilmesi için yalnızca ailenin bir arada olması yeterli olmayıp, karşılıklı sevgi, saygı, güven ve dayanışmanın olduğu yeterli ebeveyn-çocuk ilişkisinin bulunması gerekmektedir [1,3]. Bu durumda, çocuk ebeveynlerine teslim edilirken, beraberinde alınacak danışmanlık, eğitim, barınma gibi tedbirlerin önemi ortaya çıkmaktadır. Eğer bu destekler sağlanamazsa ve risk faktörlerini ortadan kaldıracak önlemler alınmazsa suçta sürüklenmenin tekrar etmesi söz konusu olacaktır. Ailede çocuk sayısının fazla olmasının, çocuk suçluluğu etkenlerinden biri olduğu belirtilmektedir [1,3]. Çalışmamızda olguların % 68,1'inde kardeş sayısının 3 ve üzerinde olduğu saptanmıştır. Kandil ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada, çocukların % 92,8'inin 3 ve daha fazla çocuklu ailelerden geldiği bildirilmiştir [14]. Okul, toplumsal norm ve değerlerin biçimlenmesine katkıda bulunarak çocukları geleceğe hazırlayan aileden sonraki en önemli kurumdur [1-3]. Suçta sürüklenen çocukların eğitim düzeylerinin düşük olduğu bildirilmektedir. Antalya'da yapılan bir çalışmada % 50,7'sinin ilköğretim mezunu, % 8,5'inin eğitimsiz olduğu saptanmıştır [15]. Tuğ ve arkalarının çocuk ıslahevlerinde yaptıkları çalışmada çocukların % 48,21'inin ilköğretim mezunu olduğu, % 28,6'sının eğitimini yarıda bıraktığı tespit edilmiştir [8].

Bizim çalışmamızda olguların çoğunluğunun ilköğretim başta olmak üzere bir eğitim kurumuna devam ettiği görülmüştür. Zorunlu eğitim süresinin sekiz yıl olması nedeniyle 12-15 yaş grubundaki suçta sürüklenen çocukların çoğunluğunun ilköğretime devam ediyor olmaları doğal karşılanmalıdır. Okul başarısızlığı ile suçluluk arasında ilişki olduğu belirtilmektedir [1-3]. Ancak bizim çalışmamızda okul başarısı ile karşılaştırma yapılamamıştır.

Bu çalışmada, literatürdeki birçok çalışmayla uyumlu olarak mal varlığına yönelik suçların ilk sırada yer aldığı ve bunların içine de hırsızlığın çoğunluğu oluşturduğu saptanmıştır [10,12,14, 16]. Olguların % 25'inde suçun tekrarlayıcı nitelikte olduğu tespit edilmiştir. Güleç ve arkadaşlarının çalışmasında suç tekrarının % 17,6 olduğu görülmüştür [11]. Samsun'da yapılan çalışmada bu oranın % 35,8, Antalya'da % 24,2 olduğu bildirilmiştir [8,15]. Mala yönelik suçların (hırsızlık), tekrarlayıcı niteliğinin yüksek olması da bu çalışmalarla uyumludur. Göçler, hızlı ve çarpık kentleşme ve endüstrileşme sürecinin getirdiği işsizlik, yoksulluk gibi etkenlerin mala karşı suçlarda ve çocuk suçluluğunda artışa neden olduğu belirtilmektedir [3,17]. Çalışmamızda bu risk faktörlerine yönelik verilere ulaşılamamıştır.

Olgularımızın % 93,2'sinde, işlediği iddia edilen suçun hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili davranışlarını yönlendirme yeteneği yeterince gelişmiştir. Bu oran, Elazığ (% 94), Antalya (% 91,4) ve Sivas'ta (% 91,2) yapılan çalışmalarla uyumludur (10, 15, 16). Trabzon'da yapılan bir çalışmada ise % 11 olarak bulunmuştur (14). Muayene sırasında objektif olunması ve çocuğu suçta iten koşulların etkisi ile oluşabilecek bir kontrtransferanstan kaçınılması gerekmektedir. Çocuğun haklı ya da haksız olduğuna, suç unsurlarının oluşup oluşmadığına karar verecek ve çocuğun korunmasına yönelik tedbirleri alacak olan yer mahkemedir (5,17). Çocuk suçluluğundaki temel yaklaşım, koruyucu, tekrar normal sosyal davranış yapısına sevk edici uygulamalar ile çocuğu toplumsal yaşama döndürmek olduğundan 2005 yılında yürürlüğe giren 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nda (ÇKK) çocuklar hakkında özgürlüğü kısıtlayıcı tedbirler ile hapis cezasına en son çare olarak başvurulması gerektiği belirtilmekte ve koruyucu ve destekleyici tedbirler ön plana çıkarılmaktadır (4, 5, 17). Veli veya vasisinin ya da bakım ve gözetiminden sorumlu kimsenin desteklenmesi ile çocuk için güvenli bir ortam olacağına karar verilirse; çocuk, bu kişilere teslim edilir. Çocuk bu kişilere teslim edilmekle birlikte, kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma

tedbirlerinden birisine de karar verilebilir (ÇKK Madde 5/1). ÇKK Madde 11(1)'de de, beşinci maddedeki koruyucu ve destekleyici tedbirlerin, suça sürüklenen ve ceza sorumluluğu olmayan çocuklar bakımından, çocuklara özgü güvenlik tedbiri olarak anlaşılacağı belirtilmiştir. Ceza sorumluluğu olan çocuklar için ise, ceza indirimi söz konusudur (TCK 31/2). TCK'nın 51. maddesine göre de, üç yıl ve daha az süreyle hapis cezasına mahkum edilen çocukların cezası ertelenebilir ve cezası ertelenen çocuk denetim altına alınır. Denetim süresi içinde bir meslek veya sanat sahibi olması amacıyla bir eğitim programına devam etmesine; bir meslek veya sanat sahibi ise, bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalıştırılmasına karar verilebilir. Denetim görevlisi

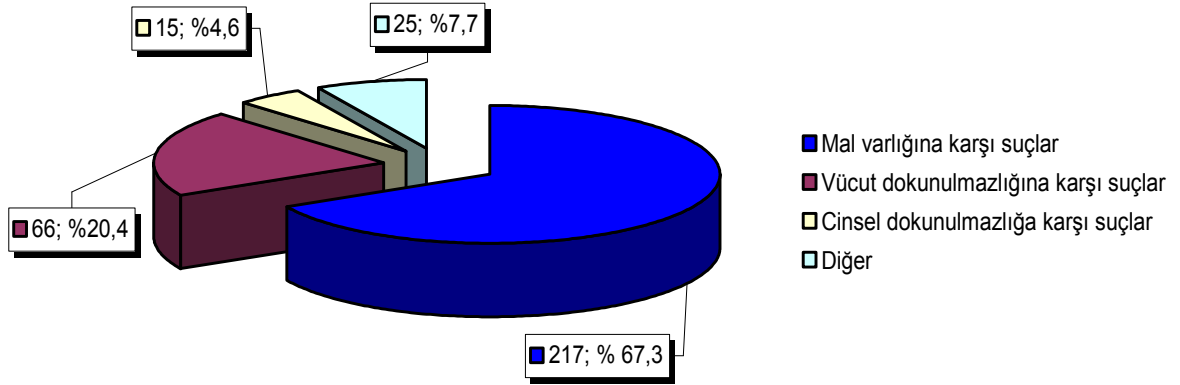
de çocuğu sosyal ve ekonomik hayatta destekleyecek; eğitim, iş, destek alabileceği kurumlar hakkında ve sosyal haklarını kullanma konularında rehberlik edecek; kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşları tarafından sunulan sosyal, sportif ve kültürel etkinliklerden yararlanmasına yardımcı olacak ve çocuğun gelişmesinde etkili olan aile, okul, oyun, iş çevresiyle iletişim halinde bulunacaktır [4, 18].

Sonuç olarak, çocuğun suça sürüklenmesinin önlenmesi için aile, okul, toplum ve çocuğa ait risk faktörlerinin belirlenmesi ve bunlara yönelik çözümlerin üretilmesi ve suça sürüklenen çocukların da topluma kazandırılması için kanunlarda yer alan tedbir gibi mekanizmaların uygulamada işlevsellik kazanmasının sağlanması doğru bir yaklaşım olacaktır.

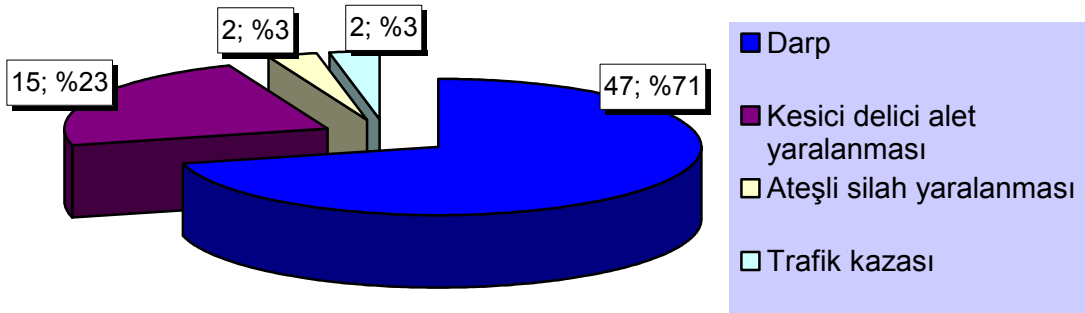
Tablo 1: Suça sürüklenen çocukların sosyodemografik özellikleri

		n	%
Cinsiyet	Erkek	157	84,9
	Kız	28	15,1
	Toplam	185	100
Yaş	12	17	9,2
	13	50	27
	14	77	41,6
	15	41	22,2
	Toplam	185	100
Eğitim Durumu	İlköğretime devam edenler	120	64,9
	İlköğretimden terk edenler	12	6,5
	İlköğretim mezunu	24	13
	Liseye devam edenler	21	11,4
	Hiç okula gitmeyenler	8	4,3
	Toplam	185	100
Aile Durumu	Anne-Baba sağ/birlikte	154	83,2
	Anne-Baba sağ/boşanmış	12	6,5
	Baba ölmüş	10	5,4
	Anne ölmüş	7	3,8
	Anne - Baba ölmüş	2	1,1
	Toplam	185	100
Kardeş Sayısı	Tek çocuk	14	7,6
	2	45	24,3
	3 ve üstü	126	68,1
	Toplam	185	100
Kaçınıcı çocuk olduğu	İlk çocuk	65	35
	Son çocuk	57	31
	Diğer	63	34
	Toplam	185	100

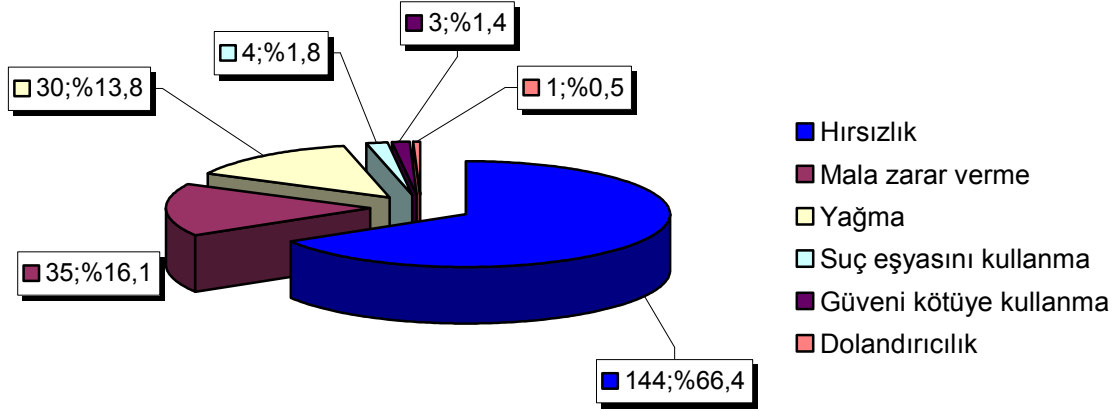
Şekil I: Suç türlerinin dağılımı

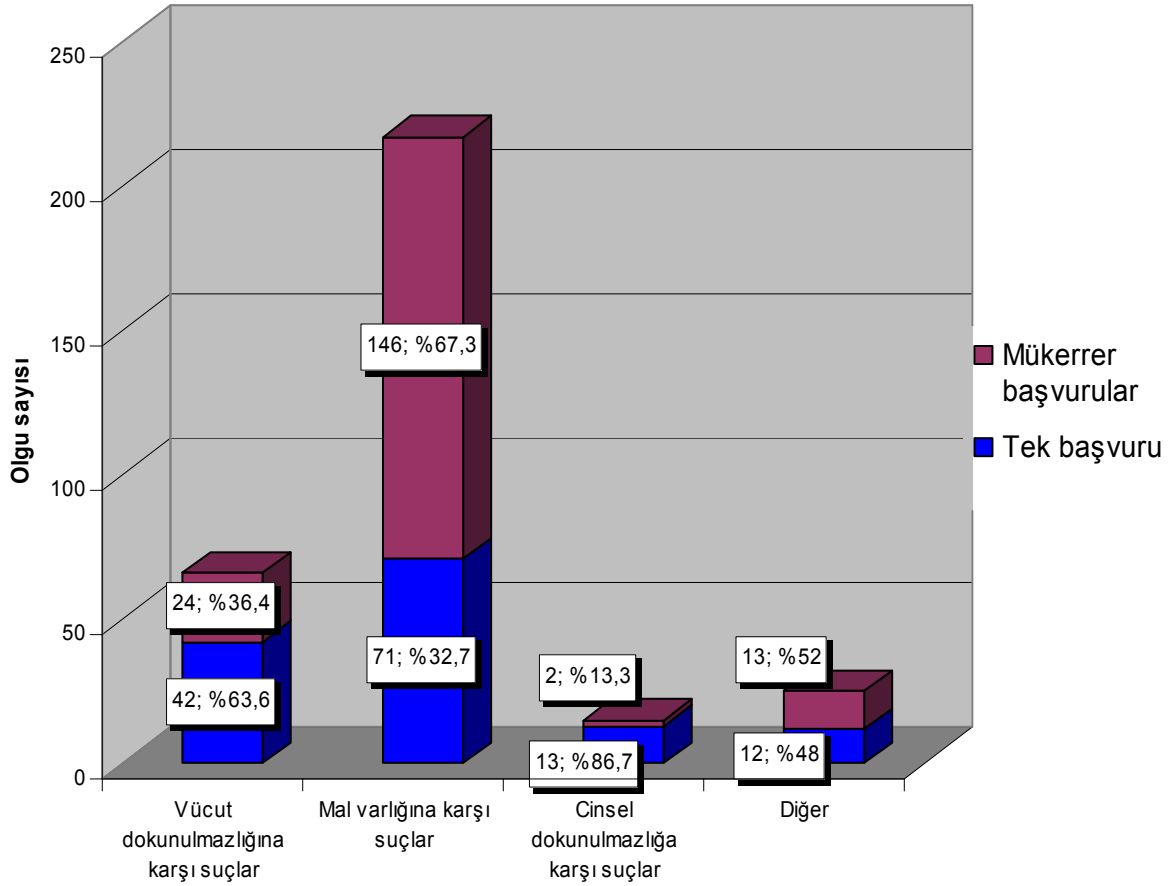
Şekil II: Vücut dokunulmazlığına karşı suçların dağılımı

Şekil III: Mal varlığına karşı suçların dağılımı

Şekil IV: Suçların geliş sıklığına göre dağılımı

Kaynaklar

1. Polat O. Kriminoloji ve Kriminalistik Üzerine Notlar. Seçkin Yayıncılık San. ve Tic. A.Ş. 1. Baskı, Ankara 2004.p. 189- 207.
2. Işıktaş Y. Sosyolojik Açından Çocuk Suçluluğu ve Bir Hukuk Devleti Olan Türkiye’de Devletin Cezalandırma Yetkisini Kullanış Biçimi. Mevzuat Dergisi, Ocak 1999; 2(13): <http://www.mevzuatdersisi.com/1999/01a/01.htm> (Erişim Tarihi 28/04/2008).
3. Attar H. Eğitim ve Çocuk Suçluluğu. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları: 76, Ege Üniversitesi Basımevi, Bornova- İzmir, 1994
4. Artuç M. Anayasa- TCK- CMK- CGİK. Kartal Yayınevi, Ankara 2006.
5. Soysal Z, Çakalır C. Adli Tıp Cilt 3. Oral G. Adli Psikiyatri. İstanbul Üniversitesi Basımevi ve Film Merkezi, İstanbul- 1999.p. 1589-1395.
6. Cantürk G. Çocuk Suçluluğunda Adli Psikiyatrik Değerlendirme. Sted, 2005; 14: 31-34.
7. Dinçmen K. Adli Psikiyatri. Birlik Yayınları, İstanbul; 1984.
8. Aydın B, Turla A, Kocakaya M, Karaarslan B. Samsun’da 2004 Yılında Suç İşlediği İddia Edilen Çocukların Sosyodemografik Özellikleri. Adli Psikiyatri Dergisi, 2005; 2: 5- 13.
9. Yağmur F, Renklidağ T, Cantürk G. Ankara Üniversitesinde 1992- 2002 Yılları Arasında Yapılan Farik ve Mümeyyizlik Muayenelerinin Değerlendirilmesi. Adli Psikiyatri Dergisi, 2004; 1: 15- 20.
10. Dirol F, Cantürk G, Küçüker H. 1997- 1999 Yıllarında Elazığ ili Adli Tıp Şube Müdürlüğünde Farik ve Mümeyyizlik Muayenesi Yapılan Olguların Değerlendirilmesi. Klinik Adli Tıp, 2002; 2: 43-46.
11. Güleç G, Yenilmez Ç, Balcı YG, Seber G. Çocuk Suçluluğunda Sosyodemografik Özellikler. Klinik Adli Tıp, 2001; 1: 69- 80.
12. Tuğ A, Balseven A, Özdemir Ç, Hancı İH. 1996- 1999 Çocuk Suçluluğu Profili. 9. Ulusal Adli Tıp Günleri Paneller ve Poster Sunuları Kitabı, 2001: 80- 83.
13. Bilgili M, Kar H, Yavuz E, Akgül E. Farik Mümeyyizlik, Gasp ve Hırsızlık. 9. Yıllık Adli Tıp Toplantıları Kitabı, 2001: 50- 55.
14. Kandil ST, Hocaoglu Ç, Bağdatlı H, Aktepe E, Yöntem T, Aksu G. Son Dört Yılda KTÜ Tıp Fakültesi Çocuk Psikiyatrisi’ne Başvuran Adli Olguların Değerlendirilmesi. Klinik Adli Tıp, 2002; 2: 1-6.
15. Karagöz MY, Atılgan M, Sargın OÖ, Demirçin S. Antalya’da Suç İşlediği İddia Edilen Çocukların Sosyodemografik Özellikleri. 10. Ulusal Adli Tıp Günleri Paneller ve Poster Sunuları Kitabı, 2003: 148- 154.
16. Boz B, Yücel F, Kuğu N, Özdemir L. Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi’nde 1997-1999 yıllarında Farik ve Mümeyyizlik Muayenesi Yapılan Olguların Değerlendirilmesi. Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 1999; 21: 233-6.
17. Bilgin NG, Avcı A, Çekin N, Savran B. Farik-i Mümeyyizlik Muayenesi İçin Gönderilen Çocukların Biyopsikososyal Özellikleri. Adli Tıp Bülteni, 2001; 6: 103-110.
18. Balo YS. Çocuk Koruma Kanunu ve Uygulaması. Seçkin Yayıncılık, Ankara; 2005.